

בני ברית ישראל

מועצה אזורית דרום

יו"ר מועצה: אבי ארז
ereza100@gmail.com

עורך: יוסי רזי
razyf@013net.net

עלון מספר 40

לשכת בנימין דה רוטשילד
לשכת מצאנו יין
תשרי תשפ"ד

לשכת נתיבי השלום
לשכת ראשונים
העלון הדיגיטלי

לשכת הנשיא ויצמן
לשכת המדע רחובות
ספטמבר 2023

תוכן עניינים

דבר העורך – יוסי רזי
דבר יו"ר המועצה – אבי ארז
מה נשמע בלשכות המועצה:
חג עשור ללשכת ראשונים – סבי גרציאני
הרמת כוסית לראש השנה, לשכת המדע רחובות – נחמה גרוסמן
לשכת מצאנו יין, מפגש מספר שש – דובי אבידור
על תורה ומדע, או האם תורה ומדע סותרים זה את זה? - אבי אולמן
חוויות מביקור מקצועי ביפן – אבנר גולדנברג
מה יהיה? מבט אל העתיד – ד"ר יאיר שרן
ישראלים ביפן: סוד הגן – ד"ר יואב גל
קצרים (האייקו) לתשרי – נועה סבו
בית משפחת איזנברג – רחוב יעקב 21 רחובות - צבי תדמור
היה הייתה עברית – רות קלי
פולין במלחמת העולם השנייה – שוקי ברנדווין

חלון לעלון

יוסי רזי

בכדורגל – עד שלא תצפה במשחק עצמו, תרגיש אותו, תבחין בכל ניואנס שבו – לא תבין את המשחק לעומקו. (אמירה של יודעי דבר ואני מצטרף אליהם)

כך גם הרגשתי ביום שלישי שעבר כאשר צפיתי, בארבעת הערוצים, בשידור הישיר מבית המשפט העליון, בדיון ההיסטורי על ביטול עילת הסבירות

ליום אחד ויחיד נמוגה לה ונעלמה כל השכבה הסמיכה של הפרשנים/האוהדים/ האוהדים השרופים/ העיתונאים/עורכי התוכניות; ונתגלו השחקנים עצמם – 15 שופטים עליונים, כמעט כמו 11 שחקנים רגילים.

לפתע נראו כולם כבני אנוש, לא כמלאכים מרוחקים; הם הגיבו, הם חייכו, הם עקצו, הם החליפו ביניהם מילים. והעיקר – הם התנהלו במתינות, באיפוק, לא כמו...

כמו כולם גם אני השתדלתי למצוא רמזים על פניהם לכיווני החשיבה האפשריים. ברור שאלה ניסיונות סרק כי מעצם תפקידם אמורים הם להעלות שאלות, לרדת לעומקן של בעיות, להפוך כל אבן (והם עשו זאת היטב ביום העבודה הארוך) בטרם יתנו דעתם הסופית. ועד אז – רק האל יודע.

גם השחקנים האחרים, נציגי העותרים והמשיבים, עשו את שלהם; ריתקו את הצופים בדבריהם, בהגיגי ליבם, במחוזות חפצם, שנוגעים לכל אחד מאיתנו.

ורק על דבר אחד אני קובל, כמו גם ידידי הטוב יוסקה מנור מעפרה – על כל ארבעת הערוצים שמעט לאחר "תחילת המחצית" (באמצע דבריו של עו"ד ענר הלמן, ראש מחלקת הבג"צים) ניתקו אותנו מהשידור הישיר והחזירו אותנו ישירות לפיותיהם של הפנליסטים המלהגים, הפרשנים השגרתיים.

למה שלא תתנו לנו לראות המשחק עצמו?? זעקתי לעבר המסך כמו אריק איינשטיין וצבי שיסל בזמנו כשחתכו להם את משחק הכדורסל של הפועל תל אביב.

לפחות שבסיבוב הבא יתנו לנו האדונים מהערוצים לראות את כל המשחק.

=====

בעלון הזה – מספקים לנו הכותבים חומרים מעניינים משטחי עיסוקם. ונוסף לנו מהנדס אבנר גולדנברג שמתאר, בשפתו שלו, חוויות מביקור מקצועי ביפן.

ארץ השמש העולה מככבת גם בכתבתו של ד"ר יואב גל, אבל מזווית אחרת – תובנות בסיסיות להבין את ה-DNA של הארץ המופלאה הזאת

קריאה נעימה, צום קל.

דבר יו"ר המועצה

שלום חברים

אני כותב את הדברים בעיצומו של חג ראש השנה. אחד החגים החשובים לעם ישראל. במסורת היהודית, ביום זה בוחן אלוהים כל אדם וכותב את דינו. ברדיו משמיעים שירי חג, ולפתע נשמע השיר "שנה טובה" של נעמי שמר. השיר נכתב לפני עשרות שנים, ומפליא כמה הוא אקטואלי גם היום. הנה הפזמון החוזר של השיר:

שנה טובה

מילים ולחן נעמי שמר

פזמון חוזר:

אולי אם השנה תהיה טובה

נשכה דרכי מדון ואכזבה

ויחד לצלילי השיר הבא

נרקוד כולנו

אולי נשלח ברכה- אולי גלויה

אולי בכלל נשיר הללויה

נדמה שהשנה הזו תלויה

בעצם בנו

נחזור לקורה במועצה אזורית דרום: יוסי זיו ואידה רוזנטל נכנסו במרץ רב וביסודיות לתפקידם כנשיאי לשכות הנשיא ויצמן והמדע רחובות. יוסי מתכנן את דרכי הפעולה ואיוש וועדות חדשות. אידה מקדמת במרץ את נושא ההתנדבות בקהילה לטובת ארגונים שונים כגון "אנוש" ו"מד"א".

לשכת הנשיא ויצמן התכנסה למפגש הרמת כוסית לקראת ראש השנה. מרצה אורח במפגש היה הרב יצחק כהן שדיבר על עשיית חשבון נפש של כל אחד לעצמו.

קבוצה מלשכת המדע בבית אנוש, בערב ראש השנה

לשכת ראשונים התכנסה לחגוג עשור לייסוד הקבוצה. כתבה של סבי גרציאני מופיעה בהמשך.
לשכת "מצאנו יין" התכנסה למפגש השישי שלה. כתבה של דב אבידר מופיעה בהמשך.
הוועד המנהל של בני ברית התכנס להרמת כוסית לקראת החג, ולהצגת תכנית אסטרטגית
של הארגון לשנים הבאות. תכנית מאתגרת שמיועדת לחזק ולהצעיר את הארגון באופן משמעותי.

בברכת שנה טובה וגמר חתימה טובה

אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה

חג עשור ללשכת ראשונים

זוגות זוגות הם מגיעים במעלה שביל הגינה המוביל למועדון.

היום יום חג !! עשר שנים ללשכת ראשונים.

נשים יפהפיות במיטב מלבושיהן, משדרות אור שמחה והתרגשות.

צעד וחצי (בדיוק) אחריהן מתקרבים יפי הבלורית (מפעם) נושאים בידם בזהירות יתרה את התקרובת.

אמנם נפגשנו לפני שלושה ימים, אבל החיבוקים והנשיקות כאילו הגענו מארץ ניכר רחוקה.

ברגע שדרכנו על סף המועדון, שכחנו, שכחנו את הלחץ, את המחלוקת שקורעות כל פיסה בארצנו, את הצרות הפרטיות אנחנו פשוט הרבה יותר גדולים נזה.

אהבת רעים כמוה כאהבת אחים.

ובירכו אותנו בנוכחותם מר מוטי עג'מי סגן ראש עיריית ראשל"צ (יקיר הלשכה) מר אבי ארז, והגברת אידה רוזנטל נשיאת לשכת המדע ובן זוגה.

אחרי הברכות טעמנו מהמטעמים שהכינו היפות והחכמות, ושסחבו במשנה זהירות, אותם יפי בלורית (עמדו בכבוד במשימה), שירה בציבור, והופעה נפלאה של צמד זמרים.

סה"כ כולם נכחו וכולם נהנו, למעט הגזבר ששילם ממיטב קופתו על כל הטוב הזה.

שוב נשיקות וחיבוקים לפרידה.

אני מת על הלשכה הזאת.

סבי גרציאני

https://www.youtube.com/watch?v=H3J3YTESS1o&ab_channel=ShabtayGraziani

הרמת כוסית לראש השנה - לשכת המדע רחובות

לשכת המדע רחובות התכנסה להרמת כוסית לכבוד השנה החדשה תשפ"ד.
שנה חדשה כהרגלה מביאה עמה בשורות טובות.
ראשון המברכים היה אבי ארז שעדכן אותנו על הנוהלים ופעילות בני ברית.
אנו מאחלים לאבי הצלחה בתפקידו החדש בהנהלת בני ברית.
הנשיאה היוצאת ענת קורן דיברה על תהליך העברת הנשיאות בארגון, והעבירה בכבוד את שרביט הנשיאות לאידה רוזנטל.
לאחר הרמת כוסית וכיבוד קל, פרשה הנשיאה החדשה את חזונה לפעילות התנדבותית משותפת של כל חברי הלשכה.
בשנה שעברה זכינו לסיור מרתק בגן סמילנסקי ברחובות והוא השער לפעילות בנושא קיימות.
נתנדב למען שורדי שואה עריריים, נתחבר לפעילויות משותפות עם אנוש רחובות.
נרים את המיזם של תרומת דם ברחובות.
את החלק החברתי תרבותי הציג דוד עוז, נציג וועדת תרבות. ישנה תכנית מעניינת ומפורטת לכל השנה:

פעילות לחגים.

לפגישות החודשיות.

וכמובן טיולים.

ענת האירה לנו ב"מיני הרצאה" את הקשר העמוק בין השורשים היהודיים שלנו, והשפעתו על הזהות היהודית שלנו כיום.

התרגשתי במיוחד מהפיוט "ונתנה תוקף". הסיפור הוא שרבי אמנון ממגנצא חיבר את הפיוט. ישנו סיפור על רבי אמנון שהיה מוכן למות על קידוש השם כדי לשמור על יהדותו. באופן אישי אני זוכרת שלמדתי את הסיפור בבית ספר עממי, מספר העברית "מקראות ישראל". הסיפור ריגש והעציב אותי מאד. במלחמת יום הכיפורים נהרגו אחד עשר חיילים בקיבוץ בית השיטה. ב-1990 בטקס זיכרון לנופלים, הלחין יאיר רוזנבלום את הפיוט "ונתנה תוקף". האזנו לבן הקיבוץ חנן אלבלק ששר את הפיוט, והרטיט את ליבנו. היה נחמד מאד לפגוש את החברות והחברים באווירת ערב ראש השנה החדשה.

שנה טובה ומתוקה!

שנת פריחה לארגון בני ברית ולארצנו היקרה.

כתבה: נחמה גרוסמן

"לשכת מצאנו יין" - מפגש מס 6

ציוצי סופרנו, כמו במתחם אופראי, נשמעו בכל פינות הבית והחצר, ברחוב החרוב 7 אצל משפחת אריאל.

כך החל ערב תרבותי מקורי.

צמד זמרים, הוא - תוניסאי במקור, שאוהב לשיר במקהלות והחליט להתקדם בקריירה שלו, והיא - זמרת אופרה עם המון פרסים, שהפכה גם למורה לפיתוח קול, מבלו-רוס...

החיבור ביניהם הפך רומנטי פלוס 2 ילדים והזימרה הפכה אותם לצמד, המופיעים במגוון אירועים קטנים כגדולים.

התכנסנו יחדיו בביתם של דליה וסטיב. זהו בית ישן נושן, שעבר שיפוץ וחידוש לפי המידות של בני הזוג. זהו בית מחייך ונעים, עם אווירה ביתית קסומה.

כל אחד מהחברים התפעל מהבית המתוכנן להפליא עם הגינה הירוקה שסביבו... הניח את מרכולתו על שולחן פינת האוכל ויצא לגינה, או נשאר באווירת המזגן המקרר.

"היי היי", "שלום שלום" נשמעו הקולות המוכרים ונשטפים לתוכה: אווירה די סולידית.
לפעמים, מגיעים וקצת מתרגשים מאי הידיעה מה ואיך יהיה הפעם...

אחרי הרמת כוסית לכבוד השנה החדשה, הוזמנו למזנון המרכזי וטעמנו מיני מאפים, קישים, גבינות וסלטים. הכל בטוב טעם ובאווירה נעימה.

אחרי ההופעה של הזמרים. היא באופרה והוא בשנסונים המוכרים, יצאנו להפסקת אוכל מתוקה. מבחר ענק של מתוקים...

לאחר מכן, התכנסו חזרה החברים להמשך השירה המהוללת בגינה...

סה"כ עוד ערב חביב, מפרה ומלא תרבות. אכן מזון רוחני וגם מזון לגוף.

והעיקר שנה טובה לכל החברים....

סוף

כתב: דובי אבידור

על תורה ומדע, או האם תורה ומדע סותרים זה את זה? (חלק רביעי)

אבי אולמן*

בסיום החלק השלישי של דיוננו על תורה ומדע, ציינו שזה מדהים שכל סיפור ששת ימי בראשית הוא ב-31 פסוקים! הרי אפשר למצוא מאות, ואולי אלפי ספרים העוסקים בהתפתחות היקום, מהאסטרופיסיקה ועד הביולוגיה המולקולרית, אך התורה נותנת לנו 31 פסוקים בלבד. ברור, אם כן, שאי אפשר לצפות לדעת כל פרט על ידי קריאה פשוטה של פסוקים אלה, ואנחנו צריכים לחפור עמוק יותר כדי לקבל את כל המידע הדרוש להבנה יותר עמוקה.

איור: אתר הרצוג קולג'

הרעיון של הצורך לחפור עמוק יותר, שוב, אינו רציונליזציה. התלמוד (חגיגה, פרק ב') מספר לנו שממשפט הפתיחה של התורה, ועד תחילת פרק ב', כל הטקסט נכתב בצורת משל, כמו שיר עם טקסט ותת-טקסט. השאלה היא מדוע חז"ל חושבים שזה היה משל? אחרי הכל, אלהים חזק מאוד וכל יכול, ולכן יכול היה לסיים את הבריאה תוך 6 ימים. אבל כאשר חז"ל הוציאו את ששת הימים האלה מההיסטוריה, זה היה משום שקריאה זהירה של הטקסט הבהירה כי יש מידע מוסתר ומקופל מתחת לפני השטח.

הרעיון של חיפוש משמעות עמוקה יותר בתורה אינו חדש. שלמה המלך במשלי 25:11 רמז לכך: תפוחי זהב במשכיות כסף, דָּבָר דְּבֹר אֶל-אֶפְנִי. הרמב"ם במורה נבוכים מפרש: משכיות הכסף הוא הטקסט המילולי של התורה, כפי שנראה ממרחק, ואילו התפוחים של זהב הם הסודות המוחזקים בתוך צלחת הכסף של טקסט התורה. כבר למדנו שישנן דקויות בטקסט שנועדו להרחיב את משמעותו מעבר לקריאה פשוטה שלו.

הזמן ממלא תפקיד חשוב מאד ביהדות. יש לנו זמנים ספציפיים מאוד עבור תפילות במהלך היום. ההתחלה של השבת ניתנת בדיוק של דקה. הרב מבטיח לא להשאיר אותנו רגע אחד מעבר לתום הצום ביום כיפור. השם הקדוש ביותר של הקב"ה, יהוה, טטראגראמטון, הוא ראשי התיבות של השורש העברי ה-י-ה בשלוש צורות - היה, הוה, ויהיה -אלוהים הוא מעל הזמן ואיננו מוגבל בו. הוא סינגולרי ואינסופי גם יחד, עברו העבר, ההווה והעתיד חד הם.

בנאום הסיום שלו לעם ישראל, משה אומר במפורש, כי אם אתם רוצים לראות את טביעת האצבע של הקב"ה ביקום, "זכרו ימות עולם, בינו דור ודור." (דברים ל"ב, ז). שואל הרמב"ן, מדוע מחלק משה את לוח השנה לשני חלקים - "ימות העולם ושנות הדורות הרבים?" כי, זכרו ימות עולם מתכוון לששת ימי בראשית, ושנות דור ודור הוא כל הזמן מאדם הראשון קדימה, מהזמן שידע האדם לכתוב היסטוריה. ולכן אנחנו מבינים שכאשר לוח השנה המקראי אומר

5,700 פלוס שנים, אנחנו חייבים להוסיף "ועוד שישה ימים". בואו נחדור עמוק יותר לתוך הרעיון של זמן.

כאשר ילד יהודי קטן מתבונן במאובן של דינוזאור, אפשר לדמיין את השאלה "אבא, דינוזאורים? איך אפשר שיהיו דינוזאורים בני 150 מיליון שנה, כאשר המורה שלי לחומש אומר שהעולם אפילו אינו בן 6,000 שנה?" אם אנחנו קוראים תהילים צ', ד', אנו מוצאים משהו מדהים. דוד המלך אומר, "כִּי אֶלֶף שָׁנִים, בְּעֵינֶיךָ פְּיוֹם אֶתְמוֹל יַעֲבֹר." אלף שנים, הם כמו יום אחד שעובר בלוח הזמנים שלך אלוהים. אולי הזמן שונה מנקודת המבט של דוד המלך מהפרספקטיבה של הבורא?

התלמוד (חגיגה, פרק ב'), מנסה להבין את הדקויות של התורה, מנתח את המילה "חושך". כאשר המילה "חושך" מופיעה בבראשית א', ב', מסביר התלמוד שמשמעותה אש שחורה, שמשמעותה אנרגיה שחורה, סוג של אנרגיה שאי אפשר לראותה. שני פסוקים מאוחר יותר, בבראשית א' ד', התלמוד מסביר כי אותה מילה - "חושך" - פירושו חושך, כלומר היעדר אור. מדהים, לא?

מהירות הסיבוב של גופים שמימיים תלויה במסת הגוף סביבו הם נעים ובמרחקם ממנו. למשל, במערכת השמש מהירות הסיבוב של הפלנטות סביב השמש הולכת ויורדת ככל שהן רחוקות יותר ממנה, וזאת - על פי חוקי קפלר. אבל בגלקסיות נצפתה תופעה לא מוסברת והיא: מהירות הסיבוב של גלקסיות ספירליות היא הרבה יותר גבוהה ממה שמתקבל על ידי חישוב המסה שלהן. הפער גדול אף יותר בזרועות מרוחקות ממרכז הגלקסיה - מדידות של מהירות הכוכבים המרוחקים ממרכז הגלקסיה גילו שמהירות הסיבוב שלהם אינה יורדת ככל שהכוכבים רחוקים יותר מהמרכז. לתופעה זו אין הסבר וההנחה המקובלת היא שקיים חומר אפל, חומר בלתי נראה שלא פולט או קולט קרינה כלשהי, ולכן קשה מאוד לאתרו. לפי החישובים. כ - 4% מהחומר ביקום הוא חומר בריוני רגיל, 23% הוא חומר אפל, ו- 73% הוא אנרגיה אפלה (שגם עליה איננו יודעים כרגע הרבה). במילים אחרות, כל הכוכבים שאנו רואים ביקום המכילים חומר "רגיל" מהווים רק 4 אחוזים מהיקום כולו! הפיזיקאים אומרים שיש לפתח פיזיקה חדשה כדי להבין זאת. אך התלמוד כבר דיבר על אש שחורה. כמה מדהים. אבל מהי אותה אש שחורה?

על פי ספר הזוהר (תרומה), התורה קדמה לעולם: הקב"ה אמר: "איסתכל באורייתא ואברא עלמא" "אני אסתכל בתורה ואברא עולם". במילים אחרות, התורה היא התוכנית האדריכלית של היקום, אבל מהי אותה התורה? הגמרא בשקלים כותבת: "רבי פפה בשם רבי שמעון בן לקיש אומר: התורה שהקדוש נתן למשה, נתן לו אש לבנה חרוטה באש שחורה". הרמב"ן, בהקדמה שלו לתורה, אומר כי התורה עליה מדבר רבי שמעון בן לקיש מתייחסת לתורה העליונה, ולא לתורה שלנו בשפת בני אדם, כלומר התורה שהיתה קיימת לפני הבריאה נכתבה באש שחורה על אש לבנה. קדושת לוי מסביר כי האש הלבנה רומזת כי התורה העליונה כוללת את כל חוקי הטבע ואת כל המדעים שבעולם. אז מה המסקנה? אם מה שהיה לפני הבריאה היא האש השחורה, האנרגיה האפלה, ויחד עם האש הלבנה מייצגת את המציאות האלוהית, את חוקי הטבע, אשר אינם מוגבלים בזמן, וקדמו לבריאה, ואם כל זה מוסתר בשכבות מתחת האותיות השחורות של התורה הכתובה על קלף, המסקנה הבלתי נמנעת היא כי המצוות נגזרות ישירות מחוקי הטבע. וזוהי אכן מסקנה מרחיקת לכת, ואולי לא?

בויקרא י"ט, ב נאמר: "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם." להגיע לרמה של קדושה נדרשת עבודה רבה, ואת זה מלמד רבינו הרמח"ל בספר מסילת ישרים (שכתב בגיל 15!), אבל התשובה לאיך מגיעים לרמת קדושה היא "אשר קידשנו במצוותיו", כלומר אם קדושה היא מעל לטבע ומביאה לנבואה (רוח הקודש), ואם המצוות נגזרות מחוקי הטבע, הרי קיומן מביא את האדם למדרגה של קדושה. בעולם שבו האדם בודד (עם האייפון), ואינטלגנציה מלאכותית עלולה לסכן את קיום המין האנושי, העיסוק בקדושה יכול להשמע אבסורדי, אבל אולי זה מה שיציל את האנושות.

זמננו (הנורמטיבי..) תם. נמשיך בעלון הבא.

* אבי אולמן פרופסור אמריטוס לכימיה במחלקה להנדסה כימית וביו-מולקולרית בבית הספר להנדסה של אוניברסיטת ניו יורק. הוא מחברם של למעלה מ-200 מאמרים מקוריים, עם מעל 36,000 ציטוטים, כתב ספר על שכבות חד מולקולאריות, וערך חמישה ספרים. יש לו ענין רב ביהדות, בשיטת הרב קוק זצ"ל, ובאמנות הקרמיקה.

חוויות מביקור מקצועי ביפן

מהנדס אבנר גולדנברג

בזמנו עבדתי בחברת טכנולוגיית להבים BTL-שנרכשה על ידי חברת פראט אנד ויטני שעבורם ייצרנו להבים למנועי מטוסים.

נשלחתי ליפן לייצג את החברה בכתיבת תקנים חדשים בייצור להבי IBR. הטיסה נמשכה שעות ארוכות, עם טיסות ביניים בקוריאה וטיסות פנים נוספות ביפן.

היה מתיש, אבל היה כדאי להגיע לעולם שונה לגמרי.

צילום מתוך ויקימדיה קומונס

טוקיו

חוויה ראשונה - מגיעים למלון. קבלת פנים מנומסת לא ממוסחרת כי אלה הם היפנים, מה לעשות חונכו בדרך שאנו הישראלים משתאים כל פעם מחדש שיש תרבות שונה כל כך, הולכים לאכול. אני מחפש מקום לשבת בו, מצאתי סוג של מסעדה שמכינים מאכלים אירופיים בסגנון ובהשפעה יפנית הן בתיבול, הן בעשייה וכמובן בהגשה, (תדמינו מקדונלד יפני) סיימתי את הארוחה ובאתי לקופה לשלם, הגשתי את כרטיס האשראי של החברה ולהפתעתי המוכר אומר שלא מקבלים אשראי בכרטיס זה. אמרתי לאחראי במסעדה שאני מתארח במלון הסמוך ואדאג להעביר לו את התשלום. קיבלו בחיור זאת בחיור רחב ובהבנה ופטרו אותי לדרכי, ניגשתי ללובי של המלון וסיפרתי להם על החוויה שעברתי במסעדה הסמוכה ואחד מעובדי הדלפק, המבוגר שבהם, הציע לי שניגש לבנקט ונמשוך מזומנים. עברנו מבנקט אחד לשני ואפילו לסניף בנק נכנסנו והמארח לא התעייף והמשיך ללוות אותי אישית, הלכנו יותר מחצי שעה אך ללא הצלחה "לא ניתן למשוך מזומנים בכרטיס האשראי זה. חזרנו למלון. עייפים לא

מסופקים, אך הייתי מרוצה מהליווי מהגישה ומהתמיכה שקיבלתי. אגב - לבסוף קיבלתי כרטיס אשראי מתאים והבעיה נפתרה.

במונית שהסיעה אותי למחרת לפגישות של אותו יום היו מותקנות על לול המחוננים חמישה סוגים שונים של קופות רושמות שסיפקו מענה לכל סוג קבלת תשלום של הלקוח ובכמה שפות, וברור שגם הנהג מסביר פנים, עוטה כפפות עם עניבה בתלבושת אחידה וכובע מתאים. לא יפה?

מתכנסים באולם הדיונים במבנה הירארכי; במעגל הראשון אנחנו האורחים מישראל וארה"ב והמנהלים הבכירים, במעגל החיצוני, לא מגזים, עשרות מהנדסים צעירים "משקיפים" אני קורא להם "ללא זכות דיבור" יושבים בשקט מוחלט ומקשיבים, כי הם זכו בכבוד רב להשתתף בכנס זה.

הגענו לכנס עם טיוטה ראשונית ועכשיו נדרש להסכים על כל סעיף וסעיף ולתקן בהתאם למה שיוחלט.

שכחתי .. לפני שמתחילים בדיונים, מתחילה מסכת של הצגת הנוכחים כולל כל הנוכחים באולם גם אלה שבמעגל החיצוני, כן ... צריך לתת כבוד לכל אחד ואחד מהנוכחים, יראת הכבוד בינם לבין עצמם מורגשת מאד, מדהים כמה הכבוד תופס חשיבות בכל אשר תפנה, אם לא פונים לצעירים הם בשתיקה, נשמעים להנחיות של הוותיקים בהרבה הנהון ראשים והסכמה מוחלטת. באותה הרוח מתנהלים הדיונים. כל אחד בתורו מתבקש להביע את דעתו ולנמק ואם יש הסכמה כול המעגל הראשון מהנהן ומסכים ואז הסעיף נדון מאושר. וכך שעות ארוכות ...

בערב נוסעים למלון. מהמלון למסעדה, עלינו במעלית לקומה החמישית של הבניין שם המארחות מקבלות אותנו בחיוך ובקידה מתמדת, ומובילות אותנו לפינת אירוח שנראית כמו אצטדיון כדורגל קטן. יושבים מסביב נמוך מאד והשולחן מוגבה כ- 30 סנטימטר, ומתחילים בארוחה. "סאקי" ועוד סאקי ועוד אחד לחימום, והאוכל מוגש בכמויות סבבים ועוד סבבים. כמובן שרק מראה עיניים וטעימות מנצחים על הארוחה, השמות של המנות ממילא לא מובנות כמו בכל מקום בעולם, אוכלים ושותים, שותים ואוכלים עד שנשבר הקרח ומגיעים סוף סוף הבדיחות והשטויות שמלוות בצחוקים רמים. זהו, אין אורח מארח כבוד, הסאקי מנצח. כמו בכל מקום בעולם.

למחרת בבוקר מגיעים לשדה התעופה. עולים במדרגות ומולנו המבנה "מתנדנד". כן, רעידת אדמה ... אנחנו מסתכלים אחד על השני ותוהים מה לעשות. ומסביבנו היפנים עולים יורדים, מתנהלים כאילו כלום, ממש לא נעצרו לרגע ממשיכים בדרכם (תמיד עם המסכות שאינן מוסרות לרגע מהפנים באזורים ציבוריים). בדחילו ורחימו אנחנו עושים את דרכנו ומסתכלים למעלה ומסביב. הכל זז בעדינות ועולם כמנהגו נוהג. בקיצור – הגיע הזמן לעוף מכאן לפני הרעש הבא.

שלום לך יפן

להתראות, השמש העולה.

מה יהיה? מבט אל העתיד

הפעם על: "האינטרנט של הדברים"

ד"ר יאיר שרן ראש הקבוצה לתובנת העתיד

ברשימה קודמת בעלון זה הצגנו את ה"אינטרנט של הגופים". דובר על מערכת של עזרים רפואיים בגוף האדם, שכולם מקושרים ופועלים ברשת האינטרנט, ומהווים למעשה רשת בגוף האדם המוציאה נתונים החוצה ומקבלת נתונים מבחוץ לטוב ולרע. הסברנו שזו תת רשת של מערכת גדולה יותר שחשוב שנהיה מודעים לה- "האינטרנט של הדברים" "Internet of Things"(IoT)"

כאן מדובר ברשת של חפצים פיזיים המחוברים אלינו ובינם לבין עצמם דיגיטלית והיא מאפשרת תקשורת בין מרכיביה. טכנולוגיה מתקדמת של חיישנים וגלאים הופכת חפצים "טיפשים" לחכמים. כך "יכול" המקרר ב"בית החכם" לזהות חוסר במזון כזה או אחר, "להזמין" את החסר בחנות המקוונת ולמלא את עצמו, הכל ללא מעורבות אדם בתהליך. כך תוכל המכונית האוטונומית בעתיד להתקשר לאלה שאחריה בכביש ולהתריע על תקלות, הכל ללא מעורבות הנהג או הנוסע. כך גם המצלמות החכמות שלא רק מצלמות אותך בדרכים אלא גם תוכלנה לזהות אותך, להחליט אם עברת עבירה ולשלוח לך דו"ח הבייתה. אם אתה מנהל צי רכב תוכל לתייג כל כלי בצי ולקבל מידע בזמן אמיתי על מיקום הכלי, על מהירותו, על הדלק

שהוא צורך וכל מידע אחר שנדרש לך עליו בכל עת ובכל מקום. ניהול המערך יעיל יותר וקל יותר. כך כמובן מתאפשר לנהל כל מערכת אחרת של פריטים וכלים שיש חשיבות במעקב אחריהם ובקבלת מידע אמין עליהם.

חומרה, חיישנים חכמים, תוכנה ותקשורת מאפשרים לכל זה לקרות. אם בעבר רשת האינטרנט אפשרה רק קשר בין אנשים הנה בעתיד תפעלנה ברשת מערכות חכמות מגוונות וביניהן כמובן בינות מלאכותיות למיניהן. קשת השימושים ב"אינטרנט של הדברים" רחבה ומתפתחת הרבה מעבר למרחב

ARAD
Water Measuring Technologies

האישי והפרטי והיא חודרת ליותר ויותר תחומים ציבוריים.

שימוש חשוב ומתפתח בטכנולוגיה הזו היא ה"עיר החכמה".

כאן מדובר על "חוכמה" המוכנסת לשירותים מגוונים ברחבי העיר, במרחב הציבורי ובמרחב הפרטי. כל נכסי העיר והתשתיות שלה מנוהלים על ידי רשתות תקשורת חכמות כאשר מידע אמין על מצבה ותפקודה של כל מערכת מוזרם בזמן אמיתי למוקדי הניהול. המערכות החכמות יודעות להגיב ולפעול כנדרש בזמן אמיתי. כבר כיום יודעת המערכת להתריע לך על דליפות מים במערכת של ביתך, יודעת למדוד מרחוק את צריכת החשמל שלך ובעתיד תעקוב אחרי עוד ועוד שירותים כדי לייעלם. נכסים כמו ספריות, תחנות כח, מוקדי רפואה ובתי חולים, אשפה, מים וכמובן מוקדי החרום - כולם משולבים במערכת. איכות החיים בעיר משתפרת ויעילות הניהול עולה.

השימוש בטכנולוגיה עתיד להעמיק ולהתרחב בחקלאות שם ייעשה מעקב אחר התפתחות הגידולים, השקייתם, מעקב אחר מערכות דישון והדברה ועוד. מערכת החינוך גם היא עתידה לעשות שימוש במערכת על מנת לייעל את הקניית הידע לתלמיד ולהשביח את איכות ההוראה.

אין ספק שבד בבד עם התפתחות התחום גדלה גם החשיפה לאיומים שונים, הן החדירה לפרטיות והן האפשרות לשיבוש ופגיעה בתשתיות על ידי ארגוני פשע וטרור. עלינו להיות מודעים וערוכים. רגולציה ופיתוח של אמצעי הגנה יצמצמו את הסיכון אך כנראה לא ימנעו אותו לחלוטין.

"האינטרנט של הדברים" כמו גם תתי הרשתות המלוות אותו תהיינה מעורבות בכל מערכות חיינו וישלימו את המהפכה הדיגיטלית שכולנו חלק ממנה.

ישראלים ביפן: סוד הגן

ד"ר יואב גל

המקור: ארכיון פרטי של המחבר.

שטויות רבות נכתבו במערב על יפן בעזרתם של מומחים מטעם עצמם שהגיעו לביקור קצר, תרגמו את מראה עיניהם לניסיון חייהם בארצות מוצאם, ויצרו 'אמת מדעית' שהלכה והתגלגלה עם השנים להיות 'עובדות' שאין לערער עליהן. זאת, בהתעלם מהעובדה המשעשעת שביפן כלל לא מכירים את התורה הבדיונית הזו. אבל כדי באמת להתחיל להבין את יסודותיה של ארץ השמש העולה, את תרבותה, ואת מאפייני התנהגות תושביה, רצוי להתחיל בשלושת הרכיבים הבאים:

א. תרבות קהילת האורז: בארץ שאין בה ולו גרם אחד של משאבי טבע, פרט לאבן, עץ, והון אנושי, העוני והמחסור הופכים לחלק בלתי נפרד מהמציאות והקהילה הופכת להיות בעלת ערך עליון לצורך הישרדות פשוטו כמשמעו. בנוסף, חורף קר מאוד וקשה שאינו מאפשר גידול דו-עונתי של אורז כמו במרבית ארצות מזרח-אסיה, אלא רק שתילה באביב וקציר בסתיו. המשמעות של עונת גידול אחת היא שבמשך מאות רבות של שנים, שנת יבול רעה עלולה לגזור מוות מרעב על הקהילה כולה. מכאן המחויבות העליונה לחוקי הקהילה, לאחריות ההדדית, לזהירות ולכל מרקם החיים האנושי.

ב. כוחות עליונים: 'דת הבית' של יפן היא השינטו [神道], מושג שמשמעותו היא דרך 'כוחות הטבע'. בתמצית מאוד ממוקדת, זו אמונה שנתפסה על ידי המיסיונרים הנוצרים של המאה ה-16 כפאגנית, אבל למרבה הפלא במאה ה-21 נתפסת כתפיסת יסוד של ערכי שמירת איכות הסביבה הגלובלית. כלומר, הרעיון הוא שכדור הארץ כולו הוא מעין ישות על וכל ההרים, הנחלים, הימים היערות, וגם האנשים, הם חלק ואופן ביטוי מסוים של אותם כוחות טבע שחובה לשמור עליהם בהרמוניה. מכאן עולה, בהכללה כמובן, שהיפנים הם האנשים הכי חילוניים והכי דתיים, בו זמנית, שכנראה אפשר למצוא. שילוב שמניב סובלנות דתית שאין לה דוגמה בשום מערכת חברתית במערב

יחד עם מחברות רגשית עמוקה לכוחות עליונים. סוג של פרדוקס, בעיניים מערביות, שכמוהו יש רבים ביפן.

ג. הסתפקות במועט: עוני ודלות לאורך מאות שנים, משאבי הון מאוד מוגבלים יחד עם פגעי טבע קשים מאוד ותכופים של רעידות אדמה, התפרצויות של הרי געש, צונמי, או סתם שריפות גדולות, מנעו יצירת שכבת עושר בארמונות פאר כפי שהתפתחו באירופה, והביאו לפיתוח של תפיסת מינימליזם אסתטי שבאה לידי ביטוי כמעט בכל תחום. נקודות של עושר אדיר התמקדו בפרטים מאוד מסוימים כיוצאים מהכלל שרק הדגישו את הגישה הכללית של צניעות.

לשלושת אלו: אחריות קהילתית, מרקם הטבע, ומינימליזם, יש תפקיד וחשיבות עליונה גם עבור המבקש להבין את רעיון הגן היפני, כמו להיבטים רבים נוספים בתרבות ארץ השמש העולה. בהקשר זה, דוגמא אחת מרבות להבדלי התפיסה המהותיים בין יפן למערב בא לידי ביטוי בתרבות ה'בונסאי' [盆栽], מושג שמשמעו טיפוח וגידול במגש. במערב מתייחסים לבונסאי כאל 'עץ ננסי', או משהו שהוא 'פחות מנורמלי' או אפילו פחות מטבעי. ביפן לעומת זאת, הרעיון הוא שהממדים הקטנים דווקא מעצימים ומגדילים את הערכתנו ליופיו של הטבע. אבל הבונסאי הוא רק רכיב אחד בהבדלי התפיסות בין יפן למערב ביחס לטיפוח הגן. בגן היפני צריכה לבוא לידי ביטוי התגלמות הטבע שתמיד נוכח, והאדם הוא בגדר של משקיף בלבד ולא היוצר. להבדיל מהגישה הבאה לידי ביטוי בגן המערבי בו הכול 'מסודר בשורות', פרחים בערוגות, מראה הגן הוא יצירתו המלאה של הגן באופן מאוזן, גיאומטרי ומיועד לתצפית מנקודה אחת של הצופה. הגן המערבי מבטא את כיבושו ואילופו של הטבע הרבה יותר מאשר גילוי והשתלבות בו. האדם המערבי, דהיינו הגבר הלבן, הנוצרי כמובן ובעל הנכסים, תפס את עצמו כנזר הבריאה, 'בצלמו', הרשאי לעצב את העולם בהתאם לערכיו. לעומת זאת, התפיסה היפנית המסורתית ראתה את האדם כחלק מהטבע ולכן עליו לחלוק את סגולותיו דמויות האנוש עם סביבתו, לגלות את טבעו כרכיב אחד ביקום, ולשאוף להרמוניה והסכמה כחלק מהשלמות הכללית.

הגישה המערבית לתרבות הבונסאי כאל ננסיות מוזרה ומסקרנת הפגיעה לגמרי את היפנים עת שנתקלו בה לראשונה לקראת סוף המאה ה-19 במפגש עם אנשי המערב עם פתיחתה של יפן. כיוון שגם כאשר הגן היפני יעצב את הבונסאי, הוא עדיין ישמר את התכונות הטבעיות בהלימה לטבע. הרצון למזער, בין אם עץ, או רכיב אלקטרוני, נובע מהתפיסה שבכך עושים את הדבר מובן יותר. לכן, ההקטנה של הטבע הגדול והאדיר לממדים זעירים נועדה במהותה לאפשר להבין ולקלוט את הגודל הנשגב בעזרת חושי אנוש מוגבלים ולא ליצור מוזרות ננסית מעניינת.

גם הגן היפני בכללותו הוא סוג של הקטנה שנועדה לאפשר לאדם לתפוס את עוצמת הטבע בתרבות שהתפתחה לאורך למעלה מאלף חמש מאות שנים. הטבע הוא מקודש בטבעו והאדם רק יכול לעצב בנגיעה את האלוהי ולא ליצור אותו. התפיסה הזאת השפיעה רבות גם על האדריכלות היפנית שראתה בפנים הבית חלק מהחוץ, ולהפך, היכן שהבית הוא חלק מהגן וטבע המגולם בגן הוא חלק מהבית. זאת הסמלה נוספת למערכת הסימביוטית בין האדם לטבע, שהיוותה חלק מהותי באיכויות חיי היפנים עד ממש לאחרונה ועד לכניסתה של תרבות הטכנולוגיה והסלולר. מכאן גם עולה אחריותו של הגן לדאוג לכל פרט, החל מגיון מאוד קפדני

של הטחב בגן שיראה ממש כאילו גדל שם באופן טבעי ועד לתמיכות בעצי ענק שלא יקרסו או ישברו עקב משקלם המצטבר לאורך השנים:

המקור: ארכיון פרטי של המחבר.

הערצת יופיו של הגן היפני, על רכיביו השונים, היא למעשה הערצת גילו הנשגב של הטבע בהשוואה לחיי אנוש הקצרים והחולפים במהירות. בדומה להערצת פריחת הדובדבן הקצרה שמסמלת את אותו העיקרון הפילוסופי. זו גם הערצת יופיו של הטבע בממדים קטנים יותר ולכן גם ניתנים להבנה יותר. הגן היפני הוא מעין מיקרוקוסמוס ללא שינוי פרט לגודלו המכיל את המסתורין של היקום. הגן היפני מעודד את הגן, מסייע ועוזר לו לשמור על בריאותו ובדרך זו אנחנו נעשים שוב שלמים בקבלנו את המקום שלנו כחלק מתרשים הטבע אותו אנחנו יכולים להבין באופן חלקי בלבד. הגן היפני מעוצב בדרך שנועדה להסוות ככל האפשר את מגע יד האדם. אבנים ועצים מאורגנים באופן לא סימטרי בכדי לסמל את פראות הטבע. מכאן גם אמור להיות מובן יותר מדוע הצבעים השולטים בגן הם הירוק, האפור והחום, בעוד שצבעוניות הפריחה היא קצרה ומסמלת את הזמן החולף במעגל של שינויים. שטח ריק, רוח, צל, ונקודות מבט שונות גם הם הינם מרכיבי יסוד בתכנון הגן ומעמיקים את הקשר שלו לאתר בו הוא ממוקם, למרות שבפועל יכול 'להשתרע' על פינה קטנה של במבוק אחד, שיח אחד ואבן אחת ליד מקור מים קטן שמטפף באיטיות אל תוך אגן קטן.

קצרים (האייקו) לתשרי

נועה סבו

טיפת טל תלוייה
בקצה עליה. פרי נושר
מדיף ריחו. סתיו.

*

סמוך לעגורן
בלי חוזה עם הקבלן
חצב פורח.

*

בין ערביים צל
ענן. צופית קטנה על בד.
עורב אורב.

*

הסכך בינינו
ארבעה מיני שתיקה
יכתר הרימון.

בית עובד ומיכל (כהן) אייזנברג – רחוב יעקב 21 רחובות

צבי תדמור

עובד איזנברג נולד ברחובות, ב- 24 ביוני 1895 לאביו אהרן ממייסדי רחובות ולאימו בלהה. למד בבית-המדרש למורים בירושלים. בן 18 גמר את לימודיו וחזר לעסוק בחקלאות ברחובות ובפעילות ציבורית מקומית ואח"כ ארצית. במלחמת-העולם הראשונה, עובד ניהל את חוות סג'רה שבגליל התחתון.

מיכל נולדה ברחובות ב- 1894, בת יחידה להוריה (המורה יצחק כהן ואשתו מרים) לאחר שאחיה הבכור בניהו נפטר בגיל שנתיים. לאחר שסיימה את לימודיה היסודיים בבית הספר תלמוד תורה ברחובות (לימים בי"ס העממי) המשיכה את לימודיה התיכוניים כתלמידת המחזור הראשון בגימנסיה הרצליה ביפו. מיכל נישאה לעובד ב- 1917. מיכל כשאר בני משפחתה הצטיינה בפעילות ציבורית - שימשה כיו"ר עזרה סוציאלית במועצה, כיושבת ראש ויצ"ו רחובות, יו"ר מחלקת התרבות במועצה וסגנית יו"ר ארצית של ויצ"ו. מיכל הייתה ציר נבחר באסיפת הנבחרים השלישית והרביעית לכנסת ישראל (1944-1945).

פעילותו הציבוריות של עובד הייתה רבה: ממייסדי המכבי ברחובות, מ-1925 ואילך חבר הנהלת "פרדס" ואח"כ "פרדס סינדיקט", יו"ר סניף "פרדס" ברחובות, מ-1926 יו"ר הסתדרות החקלאים ברחובות, מ-1932 חבר הנהלת קופת מלווה וחסכון רחובות וממייסדיה, מ-1933 חבר המועצה המקומית רחובות ומ-1935 יו"ר ועד החינוך שלה, מאותה שנה חבר הנהלת התאחדות האיכרים ומ-1943 חבר נשיאותה, היה במשך 10 שנים חבר מועצת בנק קופת עם בת"א, ממייסדי בית-הספר התיכוני החקלאי של התאחדות האיכרים בפרדס חנה, חבר הוועד המנהל שלו והאחראי למשקן החקלאי, חבר הוועד המנהל של בית-הספר הריאלי בחיפה, חבר הנהלת אוצר האיכרים, חבר הנהלת בנק זרובבל, יו"ר חברת האספקה "עמיר" של התאחדות האיכרים וממייסדיה, חבר המועצה לשיווק פרי הדר, נשיא לשכת בני ברית "הרצל" ברחובות, חבר מנהלת אוצר מפעלי-ים ונמל תל-אביב, חבר מועצת "אורט" בתי-ספר מקצועיים בישראל. ילדיהם של מיכל ועובד הנציחו את שמם בפקולטה לחקלאות בבנין של המחלקה להגנת הצומח שהוקם לזכרם. עובד, השתתף כציר בקונגרס הציוני ה-21 בז'נבה. הקים מושב למשקי-עזר "רמת אהרן אייזנברג" על שם אביו, כיום שכונה ברחובות.

עובד, פרסם מאמרים ורשימות על תולדות הישוב החקלאי ב"בוסתנאי", "הארץ", "הבקר". הוציא את ספר אביו, "ספר אהרן איזנברג" (בעריכתו של עבר הדני) המכיל את זיכרונותיו, כתביו ותגובותיו על מאורעות ומעשים בחיי הישוב. צאצאי עובד ומיכל הן שלוש בנות ובן: קציעה אשת מאיר נדר, אהודה אשת דב תמרי, בתיה אשת יהודה מרכס, וישי.

עובד אייזנברג נפטר בשנת 1956 ונקבר ברחובות. אשתו מיכל נפטרה ב- 1959 ונקברה לידו.

שנת 1896 מונצחת בשלט הניצב ליד עץ האקליפטוס. אביב מרכס, נכדו של עובד סיפר כי הסבא רבא שלו אהרן איזנברג, עבד במשתלה בבוקרו של היום בו התבשר על הולדת בנו. הוא לקח שתיל של אקליפטוס ונטע אותו בחזית בית ועד המושבה

צייר – מיכאל זלטקין

למרגלות חלון החדר בו ילדה אשתו את בנם. במאי 1948 מטוס מצרי הפציץ את הבניין והוא נהרס. עץ האקליפטוס ספג את הרסיסים מהפצצה המצרית שהותירה צלקות על גזעו. כיום, העוברים ושבים ברחוב יעקב, ליד תחנת המוניות, מתרשמים מהעץ ששרד את מאורעות מלחמת העצמאות ויכולים לראות את מראהו זקוף הקומה המתיימר מעלה מעלה ואת הפגיעות שנתרו בגזעו.

כתבה בעיתון "הצבי" (אליעזר בן יהודה) מ-12 ביולי 1895, מספרת על יום הולדתו של עובד, ממנה ניתן ללמוד כי עובד נולד ב-1895 ולא ב-1896. להלן, ציטוט חלקים מהכתבה:

"היום (ט' תמוז) הוכנס לברית ילד הנולד לאחד מיושבי מושבתנו, האדון א' איזנברג, ויקראו שמו בישראל "עובד", לאמר: הימים ימי עובדים ועבודה, כי בשנה זו גם הנדיב וגם חו"צ הוציאו לפעל את רעיון עזרת העובדים... השמות החדשים הישנים האלה שיש בהם משום זכרון קדמוניותנו... השמות כאביגדור... אלישיב, יהוירם, רחביה (ברחבות), אמציה, עמנואל, עמרם, עמינדב, אסף, אהוד ועוד רבים, יזכירונו את עברנו הקדום, את העתים שקראו לילודים על שם מאורעות הילודים או מאורעות החברה..."

...חז"ל אמרו לנו ההבדל בין שמות לשמות כך: "בזמן שהיתה רוח"ק מצויה בישראל היו קוראים שמות בניהם ובנותיהם ע"ש המאורע, משפסקה רוח"ק מישראל הם קוראים לבניהם ובנותיהם על שמות אבותיהם המתים" וידידנו זה, שעסקנו עתה בהכנסת בנו לבריתו של אאע"ה הוא מאתם מטובי בני עמנו הקוראים לבניהם ובנותיהם ע"ש המאורע של הכלל, ובניו: כרמי, ואמציה, הם לאותות זכרון ולסמני ציונים בדברי ימי הישוב החדש (ע"ב הצבי גיליון ט' לשנת אתתכ"ה) ועתה "עובד" נ"ב ע"ש מאורע ההוה. ונברכהו: עובד זה הקטן גדול יהיה ולאות ולמפות בישראל יהיה, וכעובד בן בעז, האכר גבור החיל מבית לחם יהודה העובד אדמת הזרע, העושה עם הקוצרים ביום ו"זרה את גרן השעורים הלילה" יהיה עובד בן אהרן."

הבית, ברחוב יעקב 21 רחובות

עובד ומיכל בנו את הבית ב-1922. הבית תוכנן על ידי: מיכל איזנברג ואינג'נר עמנואל טיינר. הבית זכה לכינוי "הבית האדום" כי דלתותיו וחלונותיו צבועים אדום. לא תמיד צבעם היה אדום. סיפר אביב מרכס נכדו של עובד כי בגיל 14 כאשר חבריו יצאו לטיול והוא נשאר בבית בשל פציעה, אביו ביקש

צייר – מיכאל זלטקין

ממנו לצבוע את התריסים בצבע אדום. כל יום אביו הוריד לו זוג תריסים לצביעה.

בית עובד ומיכל איזנברג מרווח בן קומה אחת עם מרתף. בבית היו ששה חדרים בתוכנית ריבועית, קירות אבן כורכר בעובי כ-45 ס"מ. בחזית מוביל גרם מדרגות מרשים אל פורטיקו שנוצר על ידי ארבעה עמודים טרומיים מחורצים, בעלי כותרת יוניות מפושטות. העמודים ניצבים

על בסיסים טרומיים אף הם ובין העמודים שבכות טרומיות מהסוג שייצר מפעל וילנר הטמפלרי ביפו (השבכות המקוריות הוחלפו בהעתק מודרני) בחזית אחרונית מרפסת מרווחת ממנה יורדות מדרגות אל הגן. בשתי חזיתות הצד יש מרפסות קטנות. מהמרפסת המערבית יורד גרם מדרגות. כל החלונות והדלתות מוצאים לפתחים המקושטים קלות (מתוך הספר "מאה בתים ברחובות" עמ' 82, כתב ברוך רביד)

בתיק תיעוד עשיר בפרטים, שערכו מיכל זגגי מסטודיו דוק, וליך קרמונה ניתן מידע אודות המשפחה והבית שמסרו בתיה איזנברג- מרכס ז"ל, כרמליה מרכס - קמחי ואביב מרכס והארכיון לתולדות רחובות.

סיפרה כרמליה נכדתו של עובד, כי על חומת הכורכר מצידו האחד של הבית היו מעוגנות טבעות שנועדו לקשירת הסוסים והחמורים שחנו בחצר הבית. החצר בצורת ח'. בצידה האחד היו הפרות, מאחורי הרפת היו שלוש שקתות של הסוסים ושל הפרות, שהיו למעשה בריכות השחייה של ילדי המשפחה. בחצר היה גם לול של תרנגולות. הבית בנוי בצורה אקולוגית. מעל הדלת יש חלון שנפתח. ובבית יש ארבע דלתות כאלה כארבע כנפות השמים. כיום, גר בבית דור חמישי למשפחת איזנברג.

עיצוב הפנים של הבית מצטיין ביופיו, ריצוף אריחי בטון צבעוניים מעוטרים בפרחים ובצורות גיאומטריות, בחלונות וטראז מרשימים יוזמת הנכדה כרמליה. להלן, דוגמה מקצתם.

היה הייתה עברית:

על ביש, על חשיש ועל בקשיש

רות קלי

קראתי בשיר 'אפלטון או מדוע' של ויסלבה שימבורסקה את המשפט: "לשם מה לו חקיינים, לא יצלחים, בישי גָדא...?" תהיתי על הצירוף האחרון. ידוע הביטוי 'ביש גָדא' (חסר מזל) בלשון יחיד, אבל בלשון רבים בסמיכות הוא נשמע לי משונה. חקיתי, ומצאתי שאכן הוא נכון.

ביש, וגם: בישא = רע. ביש-גדא = רע המזל, וגם: גָבֵר לא יצלח. מארמית אנחנו מכירים: עִינָא בישא = עין הרע, לִישָנָא בישא = לשון הרע, ומרְעִין בִישִין = מחלות רעות, פורענויות. עֶסְקָא ביש = עסקה לא טובה, עם תוצאות רעות. וזָכוּר "העֶסְקָא הַבִיש" = הכינוי שניתן לאחר מעשה לפעולת טרור שבוצעה במצרים על ידי ישראל בשנות ה-50. ובעקבותיה – פרשת לבון, והשאלה הלא פתורה: "מי נתן את ההוראה?"

חשיש הוא תוצר של צמח הקנאביס. הוא מופק משערות קטנות העשויות בלוטות ומכילות את שרף הצמח המופיע על העלים והגבעולים. המילה שאולה מערבית: חשיש = עֶשֶב. פתגם נחמד בערבית: "סֶתְנָא יָא כְדִיש, חֶתָא יְטֹלַע אֶלְחָשִיש". חֶתָא עֵיר/סִיח, עד שיגדל העשב. = התאזר בסבלנות. הכינוי המקסיקני לקנאביס הוא MARIJUANA, וגם באנגלית מכנים את סם המריחואנה גראס - GRASS .

עוד בעקבות החשיש - המילה האנגלית אססין (ASSASSIN) = כינוי לשכירי חרב, בעיקר בארצות אירופה, שרצחו תמורת חשיש שקיבלו.

המילה בִקְשִיש בסלנג העברי שאולה מהמילה הערבית - בִקְשִיש. נפוצה בימי השלטון הטורקי. מקורה בשפה הפרסית. בח'ש = חֶלֶק, והפעל הנגזר ממנו - לתת, להעניק. עוד פירושים אחדים: תֶשֶר, שוחד, קבלת תוספת ללא תשלום.

זהו. התכוונתי לכתוב על ביש ועל חשיש. את הקטע האחרון כתבתי בקשיש.

ציור: נועה אירוניק, אתר: צבע טרי

פולין במלחמת עולם

שוקי ברנדווין

צילום : גאג'ט ליין

"אנו צללי רפאים, של אחינו הנרצחים, יהודי פולין"

יוליאן טובים

פולין היא המפסידה הגדולה במלחמת העולם השנייה, הייתה הראשונה להתקומם ושילמה את מחיר הניצחון. פולין לחמה בגזרות רבות, חזית צרפת, הצי הפולני, טייסת RAF-303, צבא אנדרס... פולין חולקה תחילה בהסכם מולוטוב ריבנטרופ וסופה שנותרה קרועה וחבולה מעבר למסך הברזל.

בעלת הברית הגדולה בריטניה הכריזה מלחמה על גרמניה שפלשה לגבולה של פולין, עודדה אותה להתנגדות ותמכה בצבא הפרטיזנים 'ארמיה קריובה', אך לא לחמה עבורה, יש אומרים בגדה בה, כאשר אפשרה לסטלין לקרוע ממנה נתחי מולדת, בהם הערים ווילנה (בירת ליטא) ולבוב (בירת חבל גליציה) וכאשר שתקו מנהיגי בעלות הברית ואפשרו לסטלין להוציא להורג ולשלוח לסיביר את לוחמי A.K. שלחמו בנאצים למען חרות פולין.

בפולין קיימת איבה היסטורית לרוסים, איבה על חלוקת פולין, איבה על יחסם למחתרת הפולנית, למרות זאת לחמו ארגוני הפרטיזנים הפולנים באויב הנאצי המשותף. הפולנים לא ראו את הכתובת על הקיר וארצם הוקרבה בהמולת הניצחון לסטלין. פולין הפסידה את עצמאותה ואת החלום הדמוקרטי ונותרה כחלק מברית וארשה של הגוש הסובייטי. גנרל סיקורסקי, ראש ממשלת פולין הגולה, הבין את המלכוד הגיאופוליטי העתיד לסגור על פולין בסוף מלחמת העולם השנייה והעדיף מדיניות פרו סובייטית עם הדב השכן על פני השותפה הבריטית הרחוקה, בהמשך ניהל¹ מדיניות בלתי מתפשרת כאשר תאבנו של סטלין לשטחי פולין עלה ככל שהתקדמו כוחותיו. באותה מידה דרש את מחויבות בריטניה, אולם ככל שהתקדם סטלין בחזית ירדה חשיבותה של פולין כגוף לוחם בעיני בעלות הברית. הבריטים

---

¹ לונדון לא מחכה להם, אהרון אהרונוסון נהרג בדרכו ללונדון למו"מ ועימו דרישות גאופוליטיות לגבולות הארץ בעקבות תרומתו למודיעין הבריטי. ישראל זיגפריד נהרג בדרכו ללונדון לדרוש למען הצלת יהודים בסיוע אנגליה ודרך פורטוגל וגם לא"י תמורת סרטיפיקטים בלתי מנוצלים. שניהם היו מפרי שלווה פוליטית. מותם בתאונות מטוס היה נוח גם להנהגת הישוב וגם לבריטים.

ויתרו עליו והמטוס שטס בו לאנגליה צלל לים באופן צפוי. מותו היה נוח גם לצ'רציל, גם לסטלין. גורלה של פולין נגזר.

פולין הייתה הבית לרובו של העם היהודי משך מאות שנים, בצבאה שרתו מעל 1000 קצינים יהודים ובעברה ההיסטורי הייתה חטיבת פרשים יהודים בפיקוד יוסלביץ שלחמה עבור עצמאותה בסוף המאה ה-18 ושאלו ואהל כצנלבוגן היה בה מלך יהודי ליום אחד. קשה לתאר את התרבות היהודית על כל גווניה כיום, ללא כור ההיתוך של פולניה היהודית. קשה לתאר את פולין הדלה ללא היהדות שקידמה אותה. השותפות ההיסטורית הסתיימה באסון.

פולין היא ארץ שעברה יותר מכל עם אחר באירופה חלוקה ושינוי גבולות, סבלה חוסר יציבות, חוסר ביטחון, דיכוי לאומי. הפולנים נבגדו על ידי הגרמנים, הרוסים, בעלות הברית, ורבים מתוכם יזכרו לנצח כאנטישמים שסייעו להשמדה הנאצית בשואה וגם אחריה, כרוצחי שרידי שואה שניסו לחזור לבתייהם. הם היו אומה למודת סבל ובכל זאת היו שותפים בדיכוי שכניהם היהודים והרס תרבותם.

הסבר לכך יתחיל בשנאה הנושנה לרוצחי ישו שנעזרה בעלילות דם, שהפכה בתקופת ההשכלה לשנאה לאומית למיעוט זר. הקידמה הביאה עימה את שנאת היהודים המודרנית, החל מחיסול הפאודליזם שגרם לאיכרים עניים להגר לעיר, כמוהם, יהודים שאיבדו את משרותיהם באצולה הפיאודלית שאיבדה את נכסיה, כולם היגרו מהכפר אל העיר ומצאו עצמם בתחרות כלכלית בחברה העירונית ותקופת ההשכלה שהחדירה יהודים לתנועות ורעיונות חדשים. הפרוטוקולים של זקני ציון ותורת הגזע הזינו את האנטישמיות המודרנית, בארץ שבה חיו רוב יהודי אירופה.

העת החדשה החלה בפוגרומים של דמדומי רוסיה הצארית והמשיכה בהסתה אנטישמית, יהודי פולין שילמו את המחיר, בפוגרומים הבאים כבר נמצאו יהודים שהתחמשו להגנה עצמית. בשנת 1936 נהרגו יהודים על ידי משמרות הפלנגה ברחובות ובכפרים והם נהרגו גם במסדרונות האוניברסיטה כשסירבו להקצאת 'ספסלי הגטו' ליהודים. היהודי שהיה שכן משונה הפך לזר מאוס. היהודי שב לרעיון הנדידה והגירה, אך לא היה לאן.

ממשלת פולין חיפשה פתרונות להגירת היהודים ממנה, היא בחנה הגירת יהודים למדגסקר, לפלשתינה, לאמריקה. ארצות הברית סגרה את שעריה בהגבלה על הגירה ממזרח אירופה (חוקי המכסות 1924). אנגליה סגרה את שערי ארץ ישראל בהגבלות הספר הלבן. עשרות אלפי יהודים יכלו לעלות לארץ ישראל, הם היו ציונים, חברי תנועות נוער ואחרים ודרכם נחסמה. בוועידת אויאן 1938, הבינה פולין שאף אחד אינו מעונין ביהודים.

המדיניות האנטישמית בפולין ראתה בא"י-פלשתינה פתרון להגירת יהודים למרות עמדתה של בריטניה ונענתה לקריאתו של ז'בוטינסקי ומפקדי אצ"ל, נערכו קורסים צבאיים לאנשי אצ"ל וסופק נשק במסגרת הצבא הפולני, בכוונה שיעלו ויסללו דרך להגירת מאות אלפי יהודים לפלשתינה. (קראו תכנית העשור - משולחנו של גיאוגרף, בקשו במייל). פולין סיפקה אלפי רובים ומאות מקלעים, האצ"ל הבריח ממחסניו כמויות קטנות ובחשאי, ההגנה קיבלה במישרין והבריטים גילו זאת ודרשו מפולין להפסיק את המשלוחים.

ביד ושם הוכרו פולנים רבים כצדיקי אומות עולם, רבים יותר הם סיפורי הזוועות שעוללו הפולנים ליהודים. ספרו המצוין של יוסף הלפרין 'נעורים באזיקים' מראה את הצד האנושי

יותר של פולנים ביחס ליהודים, מהסיבה שאישיותו הכריזמטית של המחבר, שליטתו בשפות, הבנת המצב ומציאת אינטרסים משותפים כבחור צעיר מוכשר ולוחם, אפשרה אינטראקציה מסוג נדיר. ספרו המצוין של הלה סלוצקי 'שדות של בדידות' מספר על ניצולות שואה שבבריחתן ובמסתור לא פגשו מעולם חייל גרמני וכל ההרג, הרצח והאימה שחוו מסביב בוצע על ידי השכנים המקומיים.

לא היה ליהודים מפלט, לא רק בשל תהליך ההשמדה הנאצי שכלל מצעדי מוות ואקציות, עבודת כפיה, הרעבה וטיפוס. כל היום היה מאבק הישרדות אישי בקרב החברה הפולנית, גם בבואו לפרטיזנים לא ידע היהודי מי זה שיירה בו. החשש להלשנה, חשיפה, הסגרה ורצח, התמדה בשינוי זהות ובריחה מתמדת היו נחלת כל פליט יהודי. הישרדות היהודים הייתה בלתי אפשרית ובלתי אנושית בכל נקודת זמן, מכיוון שהקיום היהודי בשטחי הרייך היה סיטואציה מנוגדת לחוק. בזה שונה היה היהודי הנרדף מהפולני שלחם ונהרג למען ארצו, או לפחות עמדה לו זכות זאת.

פולין נפלה קורבן למהלכי מלחמת העולם השנייה וזה לא מנע מיהודים ליפול קורבן בידי פולנים, במשוואה הזאת לא ימחק חלקה של פולין בשואת העם היהודי.

יוסף הלפרין הצעיר חוזר לביתו בתום המלחמה בתקווה גדולה ובת השוער פלטה לעברו באדישות - מה, לא הרגו אותך? על סף ביתם נהרגו בפולין יהודים רבים לאחר ששרדו את כל מדורי השואה, להלפרין נטרקה דלת ביתו. הוא הבין שבפולין לעולם לא יהיה יהודי שווה בן שווים, עם זאת, מספר חסידי אומות העולם הגדול ביותר ברישומי יד ושם הוא של פולנים בני מצפון. פולין היא אבן דרך לתולדות העם היהודי בדורות האחרונים וגם להשמדתו.

*בתצלום: שלט התנגדות לשילומים לניצולי שואה בפולין.

לראות, להביט, להתבונן

צילם יוסי רזי

צומת פארק המדע – ב' תשרי תשפ"ד

מימין רות קלי, כותבת בעלון

נתראה בעלון הבא

תם ולא נשלם